

Секція: Юридичні науки

Чернік Світлана Дмитрівна

кандидат історичних наук, доцент

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

м. Кропивницький, Україна

РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ АНГЛІЇ У ХІХ ст.

У ХІХ ст. в Англії існувала подвійна система права та процесу. Загальне право застосовувалось у судах загального права, а право справедливості – в Суді канцлера. Один й той самий спір міг розглядатися одночасно в обох судах та вирішувався відповідно до різних норм. Справи в судах загального права розглядалися досить довго, а Суд канцлера вже в ХVІІІ ст. стає корумпованим. Окрім цього за часів канцлера Ілдоуна (1801–1827 рр.), який не приймав жодного рішення та не видавав ніякого припису, доки ним не були переглянуті всі прецеденти, розгляд справ у Суді канцлера затягувався [1, с.67]. Ситуація навколо ускладненої процедури розгляду справ у судах потребувала змін в державі.

У 1830-1880 рр. англійська судова система була реформована та звільнена від застарілих компонентів та стримуючих її розвиток факторів. Так, законами 1832 р. та 1852 р. із загального права були вилучені процесуальні архаїзми, встановлено спрощену процедуру майже для всіх видів спорів, скасовано значну частину юридичних фікцій та старих форм позовів. Проте вплив системи приписів на англійське право є настільки значним, що його наслідки відчуваються й сьогодні, особливо у договірному праві [2, с. 23].

У 1854 р. в Англії був прийнятий Акт про процедуру по «загальному праву». Відповідно до цього документу скасовувалася вкрай казуїстична, середньовічна система королівських судових «наказів» (*writs*) та вводилася єдина система позовів. Інший Акт 1858 р. дозволив судам «загального права» користуватися засобами захисту інтересів сторін, виробленими в системі «справедливості», однак канцлерський суд отримав право розглядати та вирішувати питання, що раніше становили виняткову компетенцію судів «загального права» [3, с. 546].

Важливим кроком у напрямку реформування судової системи Англії в ХІХ ст. стало об'єднання процедур судового розгляду законами від 1873 р. та 1875 р. Відповідно до них зазначені вищі суди ліквідовувалися, натомість створювався Верховний Суд, судді якого отримали право застосовувати як загальне право, так й право справедливості [2, с. 23].

У 1873–1875 роках організація судової системи зазнала суттєвих змін. Акти про судоустрій (*Judicature Acts*) усунули формальне розходження між судами загального права та канцлерськими судами справедливості. Усі англійські суди отримали право застосовувати норми загального права та норми права справедливості, на відміну від раніше існуючого положення. Раніше необхідно було звертатися до суду загального права, щоб отримати рішення по загальному праву, та до канцлерського суду, щоб отримати рішення, засноване на нормах права справедливості [4, с. 224].

На думку Л. Данькової, дуалізм двох систем права – загального і права справедливості – це особливість англійського прецедентного права, не властива жодній іншій правовій системі. Така ситуація зберігалася до ХІХ ст. Саме реформою 1873 р було покладено край дуалізму та плутанині в системі англійського законодавства. Реформа 1873–1875 рр. об'єднала загальне право та право справедливості в єдину систему прецедентного права. У результаті

реформ була створена розвинена система судів, визначені вищі суди, котрі створювали своїми рішеннями прецеденти. Після 1875 р. норми загального права і права справедливості стали застосовуватися тими самими суддями, а прецеденти права справедливості склали одну з частин прецедентного права Англії [5, с. 31].

Відмітимо, що важливим наслідком судової реформи XIX в. в Англії стало сприяння вирішенню конфлікту між загальним правом та правом справедливості, яке на той час перестало бути гнучким. Незважаючи на те, що після реформи 1873–1875 рр. і до теперішнього часу «загальне право» та «право справедливості» виступають як єдине суддівське прецедентне право, повного злиття цих двох систем не відбулося. Об'єднання стосувалося судово-організаційних та процесуальних норм. Щодо норм матеріального права (наприклад, довірча власність), то вони, як й раніше чітко розмежовуються практикуючими юристами та власне суддями [3, с. 546].

На переконання Р. Уолкера, закони про судоустрій зробили більше, ніж просто з'єднали загальне право та право справедливості: вони «сплавили» власне норми. Проте повного об'єднання не відбулося: по-перше, фактично були злиті лише процесуальні норми; по-друге, інститути, розвинені виключно правом справедливості, на сучасному етапі розглядаються канцлерським відділенням Високого суду. Наприклад, протягом XX ст. воно успішно здійснює захист права власності [1].

Отже, у XIX ст. в Англії було здійснено низку реформ, які стосувалися судової системи та застосування в них загального права. Реформи першої половини XIX ст. мали на меті звільнити судовий процес від застарілих процедур та удосконалити судовий процес. Реформа 1873–1875 рр. об'єднала загальне право та право справедливості в єдину систему прецедентного права, проте їхнього злиття не відбулося. Зокрема, створювалася розвинена система

судів, визначалися вищі суди, які мали право створювати прецеденти тощо. Проведені реформи сприяли подальшому розвитку судової системи та прецедентного права Англії.

Література

1. Уолкер Р. Английская судебная система. М.: Юридическая литература, 1980. 631 с.
2. Богдановская И.Ю. Прецедентное право. М., 1993. 237 с.
3. История государства и права зарубежных стран: Учебник для вузов: В 2 ч. Ч. 2 / Под общ. ред. д. ю. н., проф. О. А. Жидкова и д. ю. н., проф. Н. А. Крашенинниковой. М.: Норма, 2003. 720 с.
4. Давид Р. Основные правовые системы современности (сравнительное право); пер. с фр. В. Туманова. М. : Прогресс, 1988. 279 с.
5. Данькова Л.И. Судебный прецедент в англосаксонской системе права: исторический аспект. *Vesnik of Yanka Kupala State University of Grodno. Series 4. Jurisprudence.* 2013. №3 (150). С. 27-33.